

Prof. dr. sc. Anto Bajo i Irena Klemenčić

Naknada za uporabu prostora elektrana

1. Uvod

U članku se objašnjava glavna obilježja, način izračuna i fiskalni učinak naknade za uporabu prostora elektrana, što je plaćaju vlasnici elektrana a prihod je općina i gradova. Za elektrane na području više lokalnih jedinica pritom valja utvrditi omjer raspodjele sredstava i koeficijente za izračun naknade za pojedine elektrane.

2. Proizvodnja električne energije

Zakon o tržištu električnom energijom (NN 22/13) uređuje pravila i mjere za sigurnu i pouzdanu proizvodnju, prijenos, distribuciju i opskrbu električnom energijom. Utvrđena su, također, pravila za trgovinu i organiziranje tržišta električne energije te pravila zaštite krajnjih kupaca, organiziranje i rad elektroenergetskog sektora, pristup tržištu, utvrđivanje obveza općih usluga i prava kupaca električne energije, vođenje poslovnih knjiga, financijskih izvješća, pravila pristupa mreži, načela uzajamnosti i prekogranični prijenos električne energije.

Energetske su djelatnosti proizvodnja, prijenos, distribucija, organiziranje tržišta, opskrba te trgovina električnom energijom. Te djelatnosti obavlja se kao javne usluge i kao tržišne djelatnosti. Pravne i fizičke osobe mogu obavljati elektroenergetske djelatnosti samo temeljem rješenja. Elektroenergetski subjekti koji obavljaju elektroenergetske djelatnosti moraju omogućiti sigurnu opskrbu, propisanu (ugovorenu) kvalitetu opskrbe električnom energijom, predložiti svote tarifnih stavaka na osnovi uređenih uvjeta, uporabu primarnih izvora energije i energenata, zaštitu okoliša, zaštitu zdravlja, života i imovine građana te mjere za zaštitu krajnjih kupaca.

Proizvođač električne energije koji ima dozvolu može proizvoditi električnu energiju u baznom ili varijabilnom režimu rada. Pravne ili fizičke osobe iznimno mogu obavljati djelatnost proizvodnje električne energije bez dozvole za obavljanje elektroenergetske djelatnosti, ako osiguraju stručno upravljanje i rukovanje energetske postrojenjima, sukladno tehničkim propisima, zahtjevima i uvjetima te isključivo za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, uz uporabu proizvodnih objekata u kojih je zbroj instaliranih snaga do jedan MW, proizvodnje električne energije isključivo za vlastite potrebe ili proizvodnje električne energije tijekom pokusnog rada proizvodnih objekata.

Proizvođač električne energije ima pravo u proizvodnim postrojenjima rabiti izvore energije što ih smatra najpovoljnijima za pretvorbu, prodavati vlastitu proizvedenu elek-

tričnu energiju, davati pomoćne usluge i uslugu uravnoteženja te ugovarati kupnju električne energije radi vlastite proizvodnje električne energije i obavljanja usluga. Proizvođač ima pravo na pristup mreži, iskorištenje prijenosne i distribucijske mreže te obračun i naplatu financijskih sredstva što mu pripadaju na temelju ugovora i ostalih prodaja.

3. Naknada za prostor što ga uporabljaju proizvodna postrojenja za proizvodnju električne energije

Elektroenergetski subjekti vlasnici prostora gdje su proizvodna postrojenja plaćaju naknadu jedinicama lokalne samouprave (općinama i gradovima) na području kojih su takva postrojenja. Vlada RH donijela je Odluku o visini naknade za korištenje prostora koje koriste proizvodna postrojenja za proizvodnju električne energije (NN 84/13, 101/13, 72/15), što propisuje visinu naknade za uporabu prostora, način raspodjele te moguću namjenu prihoda od naknade.

Vlasnici proizvodnih postrojenja za proizvodnju električne energije (elektrane) za prostore na kojima su sagrađene elektrane moraju plaćati naknadu općinama i gradovima. Naknadu su obvezni platiti do kraja tekućeg mjeseca za električnu energiju proizvedenu u elektrani u mjesecu prije.

Visinu naknade za pojedinu elektranu utvrđuje se tako da se pripadni koeficijent za obračun naknade, iskazan u lp/kWh, množi s količinom električne energije proizvedenom na njezinu pragu tijekom mjeseca, iskazano u kWh. Za elektranu na prostoru dviju ili više jedinica lokalne samouprave (općina i gradova) tu se naknadu raspoređuje svakoj od njih razmjerno veličini prostora ustupljenoga elektrani.

Energetski subjekti ne plaćaju naknadu za uporabu prostora za elektrane, ako su to dizelski električni agregati za vlastite potrebe.

Energetski subjekti povlašteni proizvođači električne energije iz vjetroelektrana s instaliranom snagom iznad jedan MW, sunčanih elektrana od 0,3 MW, geotermalnih elektrana i hidroelektrana s instaliranom snagom iznad jedan MW, općinama i gradovima plaćaju naknadu 0,01 kn/kWh isporučene električne energije.

Elektrane uglavnom plaćaju naknadu što je se izračunava uz primjenu koeficijenta 0,795. Manji koeficijent, 0,3975 određen je za HE Dubrovnik, a veći 1,0335 za TE Plomin.

Godine 2013. donesena je nova Odluka o visini naknade za korištenje prostora koje koriste proizvodna postrojenja za proizvodnju električne energije. Naknadnim izmjenama te Odluke utvrđena je drukčija raspodjela prihoda za TE Plomin, pri čemu su u sustav raspodjele uvrštene dodatne lokalne jedinice. Izmjenama Odluke iz 2015. neznatno je izmijenjena raspodjela prihoda HE Čakovec, uz dodavanje općine Martijanec koja sudjeluje u raspodjeli prihoda. Istodobno je propisan i veći koeficijent za TE Plomin, što je sada 1,0335, a propisana je i nova raspodjela prihoda među lokalnim jedinicama.

Tablica 1. Popis elektrana, visina naknade i način raspodjele prihoda od naknade po jedinica-
ma lokalne samouprave

Elektrana	Koeficijent za obračun naknade lp/kWh	Općina ili grad na područ- ju kojeg je elektrana	Raspodje- la (%)
HIDROELEKTRANE PROIZVODNOG PODRUČJA DRAVSKI SLIV			
HE Varaždin	0,795	Varaždin	14
		Sračinec	22
		Petrijanec	39
		Cestica	25
HE Čakovec		Orehovica	5
		Čakovec	25
		Nedelišće	8
		Varaždin	8
		Trnovec Bartolovečk	46
		Sveti Đurđ	4
HE Dubrava		Martijanec	4
		Prelog	43
		Sveta Marija	12
		Veliki Bukovec	14
	D. Vidovec	2	
	D. Dubrava	3	
	Sveti Đurđ	24	
	Mali Bukovec	2	
HIDROELEKTRANE PROIZVODNOG PODRUČJA PRIMORSKI SLIV			
HE Rijeka	0,795	Rijeka	64
HE Vinodol		Jelenje	36
		Vinodolska	22
		Lokve	35
		Fužine	40
		Kraljevica	3
HE Zeleni Vir		Skrad	100
HE Senj		Senj	18
		Otočac	29
		Perušić	29
		Gospić	24
HE Sklope		Perušić	20
		Gospić	80
HE Gojak		Ogulin	100
HE Ozalj		Ozalj	100
HE Lešće		Ogulin	32
		Generalski Stol	23
		Bosiljevo	45

Elektrana	Koeficijent za obračun naknade lp/kWh	Općina ili grad na području kojeg je elektrana	Raspodjela (%)
HIDROELEKTRANE PROIZVODNOG PODRUČJA DALMATINSKI SLIV			
HE Peruća	0,795	Vrlika	60
HE Orlovac		Hrvace	40
		Otok	67
HE Đale		Trilj	33
		Trilj	26
		Vrlika	29
		Hrvace	20
HE Zakučac		Otok	25
		Vrlika	22
		Hrvace	14
		Otok	19
		Omiš	21
HE Kraljevac		Trilj	24
		Omiš	10
HE Miljacka		Zadvarje	90
		Promina	50
		Ervenik	22
HE Jaruga	Kistanje	28	
	Skradin	38	
	Drniš	50	
	Šibenik	12	
HE Golubić i Krčić	RHE Velebit	Knin	100
RHE Velebit		Obrovac	39
		Gračac	8
		Lovinac	41
		Jasenice	12
HE Dubrovnik	0,3975	Konavle	35
HE Zavrelje	0,795	Župa Dubrovačka	65
		Župa Dubrovačka	100
TERMOELEKTRANE			
TE – TO Osijek	0,795	Osijek	100
TE Rijeka		Kostrena	100
TE Plomin I	1,0335	Kršan	64
		Labin	18
		Raša	6
		Pićan	6
		Sveta Nedelja	6
		TE Plomin d.o.o.	Kršan
Labin	18		
Raša	6		
Pićan	6		
Sveta Nedelja	6		
TE Sisak	0,795	Sisak	100
KTE Jertovec		Konjšćina	100
EL – TO Zagreb		Grad Zagreb	100
TE – TO Zagreb		Grad Zagreb	100
INDUSTRIJSKE ELEKTRANE			
Industrijske elektrane	0,795		

Izvor: Odluka o visini naknade za korištenje prostora koje koriste proizvodna postrojenja za proizvodnju električne energije (NN 84/13, 101/13. i 72/15)

4. Financijski učinak

Sredstva naknade gradovi i općine iskorišćuju namjenski za financiranje pripreme projekata za europske fondove energetske učinkovitosti i obnovljive izvore energije, pripreme prostorno planske dokumentacije i strateške procjene utjecaja na okoliš za energetske projekte. Sredstva naknade upotrebljuje se i za pripremu energetske infrastrukture u poduzetničkim zonama i tehnološkim parkovima, projekte obnove zgrada u vlasništvu općina i gradova te pomoć ugroženim kupcima.

Tablica 2. Naknade za uporabu prostora elektrana od 2008. do 2014. (u 000 kn)

Godina	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Svota naknade	43.306	52.564	66.115	48.539	37.401	76.043	87.654

Izvor: Godišnja izvješća HEP-a 2009-2014.

Od 2013. primjetno je veliko (dvostruko) povećanje svote naknade, što je posljedicom izmjene koeficijenta za izračun naknade. Svota naplaćene naknade povećana je do 2010. na 66 mil. kn, u narednom je razdoblju smanjena, dok je 2014. naplaćeno 87,6 mil. kn.

5. Zaključak

Vlasnici elektrana moraju plaćati naknadu za uporabu prostora elektrana. Naknada je prihod jedinica lokalne samouprave na području kojih jesu. Naknadu se ponekad naziva i ekorentom, odnosno naknadom za štetne posljedice rada elektrana, ali je se ustvari plaća za uporabu prostora lokalnih jedinica kakve bi se inače moglo iskoristiti u druge svrhe.

Visinu naknade izračunava se množenjem koeficijenta za obračun naknade s proizvedenom količinom električne energije, a za elektrane na području više lokalnih jedinica propisan je omjer raspodjele lokalnih prihoda među lokalne jedinice. Od 2008. do 2014. općine i gradovi od naknade su prikupili ukupno 411,5 mil. kn.

Literatura

Zakon o tržištu električne energije (NN 22/13)

Odluka o visini naknade za korištenje prostora koje koriste proizvodna postrojenja za proizvodnju električne energije (NN 84/13, 101/13. i 72/15)

Godišnja izvješća HEP-a, dostupna na <http://www.hep.hr/hep/publikacije/godisnje/default.aspx>